

УДК 744+766:7.012/13

ТЕМА ВІЙНИ В ПЛАКАТАХ МОЛОДИХ УКРАЇНСЬКИХ ДИЗАЙНЕРІВ

КРАВЧЕНКО Наталія

Київський національний університет технологій та дизайну, Київ, Україна
kravchenko.ni@knutd.edu.ua

Проаналізовано плакати на тему війни 2022-2023 рр. молодих українських дизайнерів – студентів ЗВО м. Києва, створених під керівництвом досвідчених майстрів плакатного мистецтва. Досліджено особливості розкриття даної теми в плакатних творах, зазначено аспекти, на які звернули особливу увагу молоді митці у своїй творчості; визначено види плакатів за функціональним призначенням, художні прийоми та технічні засоби, використані плакатистами.

***Ключові слова:** плакатне мистецтво, політичний плакат, фотоплакат, інфографіка, антиреклама.*

ВСТУП

Мистецтво плакату завжди перебуває на вістрі подій. І тому не дивно, що в часи серйозних суспільних потрясінь, екологічних катастроф, економічних випробувань, воєн, плакати стають найбільш затребуваними та популярними поміж інших творів мистецтв. Жанр плакату в Україні за часів Незалежності двічі ставав провідним жанром мистецтва – в 90-ті роки становлення Української держави та сьогодні під час війни Росії проти України. Політичні, воєнні, соціальні плакати у повній мірі охоплюють найважливіші проблеми розвитку українського суспільства, відтворюють в образах та гаслах все, що його турбує. Найбільш чутливими та емоційно вразливими є молоді митці – майстри плакату. Теми, які вони порушують в своїх творах, яскраво демонструють, на що саме реагує молоде покоління українців.

Знаковим для нашого часу є те, що тема війни в творах молодих дизайнерів розповсюджується далеко за межі політичного та соціального плакатів. Вона проникає і в плакатні твори, пов'язані із самоідентифікацією молоді, і навіть в рекламні плакати.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

У контексті розвитку сучасного українського мистецтва є дуже важливим дослідити твори молодих українських дизайнерів, в яких порушується тема війни 2022-2023 рр. Це ми і визначаємо як мету нашого дослідження. Завданнями є проаналізувати особливості розкриття теми війни в плакатних творах сучасних молодих дизайнерів; визначити питання, які знайшли відтворення в їхніх роботах; дослідити популярні художні прийоми та технічні засоби, які використали в своїх творах молоді плакатисти.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

З перших днів російської агресії проти України в соцмережах з'явилися перші плакати українських професійних художників. Згодом в липні 2022 р. було відкрито виставку «Українські плакати воєнного часу» в Українському домі в Києві, а вже в жовтні 2022 р. – експозицію у Нью-Йорку [2].

Водночас із досвідченими майстрами до теми війни звернулися молоді дизайнери – студенти ЗВО. Перебуваючи в складних умовах воєнного часу, вони продовжували навчання, виконували творчі завдання і тематика війни проходить червоною ниткою крізь усі їхні роботи. Слід відмітити, що різноманітність видів плакатних творів і технік виконання, форм, образів, прийомів використання шрифтів і роботи з ними вражає.

Прикладом продовження традицій українського мальованого плакату є роботи молодих дизайнерів, виконаних під керівництвом викладачів Майстерні Віталія Шості, професора кафедри дизайну Національної академії образотворчого мистецтва та архітектури. Здебільшого це політичні плакати. Окрім теми спротиву російській агресії, яка є домінуючою в плакатних творах, цікавим є Проект «Мій особистий фронт» [3]. Це соціальні плакати, в яких висвітлюється аспект дієвої допомоги цивільного населення армії. Слід відмітити, що роботи, в яких висміюється образ ворога – російських окупантів та населення країни-агресорки, дуже незначна кількість, втім державна символіка РФ та інші атрибути загарбників стають об'єктами плакатної образної інтерпретації (змії виповзають з смугастої чорно-помаранчевої стрічки, матрешка з набоем всередині тощо). Техніка виконання плакатів продиктована сучасністю і вони були створені комп'ютерною графікою, але прийом використання виразного образу у простій візуальній формі демонструє наслідування художніх прийомів української школи радянського плакатного мистецтва 60-80 рр.[6].

Робота в межах традицій, але вже школи польського плакату та українського політичного плакату пострадянського періоду, демонструють твори молодих дизайнерів, виконані під керівництвом доцента кафедри графічного дизайну Київського національного університету культури і мистецтв Андрія Будника. Цей митець очолює секцію плакату та графічного дизайну Київської організації Національної Спілки художників України і сьогодні є виразною постаттю в українському плакатному мистецтві. Саме він є одним із організаторів Українського проєкту «Творчий спротив», в основному політичні плакати з якого експонувалися на виставках в Україні та Польщі [1]. Як і в польському плакаті головним елементом є виразний асоціативний образ, просте лаконічне зображення, обмежена колірна гама, часом використовується коротке гасло, а інколи текст взагалі відсутній. Такі художні прийоми спрямовані на підвищення емоційного забарвлення твору і тому деякі порушені в плакаті теми сприймаються особливо гостро. Зокрема дизайнерки (переважно молоді дівчата) під керівництвом Андрія Будника звернулися до теми насильства та ґвалтування під час війни. Болюча тема у відвертих образах важка для сприйняття, плакати інколи балансують на межі дозволеного. Хоча припускаємо, це і було метою даного проєкту.

Наступна група плакатних творів, що являє інтерес в межах нашого дослідження, це фотоплакати, виконані студентами Київського університету імені Бориса Грінченка під керівництвом Наталії Кравченко (у 2022 році – завідувачки кафедри дизайну, професор) [4]. У плакатах було використано відомі світлини, зроблені в перші місяці російської агресії. Завдання для студентів мало певне студійне спрямування – навчитися поєднувати зображення із шрифтовим блоком, не змінюючи фотографію. Тобто по суті це робота по створенню композиції із шрифтовим блоком, інколи з елементами асоціативної образності, з використанням типографіки, лєтерингу [5]. На виборі теми війни для фотоплакатів студенти наполягли самі, і результатом їхньої роботи став Проєкт «Плакати навіяні війною» (див. рис. 1). Цікавим є кількісний розподіл творів за тематикою: найбільше робіт було присвячено руйнації мирного життя та наслідкам агресії, майже така сама кількість фотоплакатів були про ЗСУ та консолідацію населення на супротив, зовсім мало було творів з висміюванням ворога та надій на перемогу, і лише один плакат був політичним. Слід зазначити, що ці плакати створювались в перші місяці війни і до початку червня вже проєкт був готовий і планувалася його експозиція в Греції.

Рис. 1. Фотплакати. Автори Мазніченко А., Буковська Я.
(керівник Кравченко Н.). 2022 р. [4]

Разом з цим проєктом молоді дизайнери виконали ще невеликі твори в межах завдання «Презентація власного образу». Воно мало включати фотографію виконавця і невеликий шрифтовий блок, що складався із імені та прізвища автора. Фотозображення можна було обробляти у графічному редакторі, додаючи до нього тло, різноманітні елементи. Презентація власного образу в роботах студентів тісно злилася із темою війни та зміни світосприйняття молодого покоління України. Плакати яскраво продемонстрували, що самоідентифікація молоді тісно пов'язана із Україною та подіями війни.

Цілком доречним було звернення до теми війни і в плакатах з інфографікою. Але цікавим виявилась поява теми війни в комерційних плакатах, які молоді дизайнери виконали в межах дисципліни «Проектування рекламних об'єктів» (керівник Н. Кравченко), а також в серії плакатів з антирекламою брендів, що продовжують співпрацювати із країною-агресоркою (керівник А. Будник).

ВИСНОВКИ

Молоде покоління дизайнерів України разом із професійними майстрами долучились до творчого спротиву. Тема війни увійшла в їхні твори і стала домінуючою. Особливо цікавим і різноманітним за даною тематикою є плакати: за функціональним призначенням – політичні (антивоєнні, іронічні з висміюванням ворога, ЗСУ та захист українців, перемога), соціальні плакати (допомога армії, проти насильства, самоідентифікація молодих митців), плакати з інфографікою, рекламні плакати та з антирекламою; за технікою виконання – мальовані в техніці комп'ютерної графіки, твори з використанням digital колажу, шрифтові плакати, фотоплакати. За рік війни ми спостерігаємо активний розвиток плакатного мистецтва в Україні. Він демонструє на прикладі робіт молодих митців спадкоємність традицій українського радянського плакату та мистецтва пострадянського періоду, наслідування традицій школи польського плакату, а також пошук нових форм та засобів виразності. Це цікавий досвід в розвитку графічного дизайну України, на основі якого зростає нове покоління митців-плакатистів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрій Будник. URL: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100021958446894>
2. Барсукова О. У Нью-Йорку показали українські плакати воєнного часу URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/2022/10/19/250907/>
3. Кафедра дизайну НАОМА. Майстерня В.Шості. URL: <https://www.facebook.com/designmajsternya/>
4. Кафедра дизайну Університету Грінченка. URL: <https://www.facebook.com/design.kubg>
5. Савін В.М. Типографіка: Навчальний посібник. Київ: Вересень. 2003.
6. Шевченко В.Я. Композиція плаката: навчальний посібник. Харків: Колорит, 2004.
7. Szablowska, Anna Agnieszka. Mariana Seńkiw. Plakat polski ze zbior. Muzeum etnografii i przemysłu artystycznego Inst. narodoznawstwa Nar. akad. nauk Ukrainy we Lwowie. Warszawa : Min. kultury i dziedzictwa nar., 2009.

KRAVCHENKO N.

THE WAR THEME IN THE WORKS OF YOUNG UKRAINIAN DESIGNERS

Analyzed the posters depicting the war 2022-2023 made by young Ukrainian designers - students of Kyiv higher educational institutions under supervision of the experienced masters of poster art of Ukraine. Looked into specifics of this topic in the posters, indicated key aspects highlighted by the young artists in their works; defined the poster types based on their functional application, identified artistic techniques and technical means used by the poster designers.

Key words: poster art, political poster, photographic poster, infographics, anti-advertising.